

ANALIZA RABE OZNAČEVALCEV NAPAK: [sic] in [i. e.] v slovenskem vzajemnem katalogu¹

Maja Kokove-Hrovat
Maja Žumer

Pridobljeno: 29.10.2004 – Sprejeto: 30.11.2004

Izvirni znanstveni članek

UDK 025.3:025.345

Izvleček

Tiskarske napake niso redek pojav na publikacijah. Zaradi možnih posledic napačne interpretacije morajo katalogizatorji nanje opozoriti. V bibliografskem opisu te napake označijo z označevalci napak, ki jih uporabljajo v skladu s katalogizacijskimi pravili. Analizirana je bila raba označevalcev [sic] in [i. e.] v slovenskem vzajemnem katalogu COBIB. Označevalce smo iskali v kraju izida, v imenu založnika in v naslovu publikacij. Dobljeni rezultati posameznih poizvedb so bili razvrščeni v različne kategorije in komentirani. Analizirane so bile tudi katalogizatorjeve napake. V zaključku so podani predlogi za boljše odkrivanje tiskarskih napak in ustrežnejše označevanje le-teh. Predvsem je poudarjen pomen uporabe pravilnikov in priročnikov s katalogizacijskimi pravili.

Ključne besede: katalogizacija, vzajemni katalog, katalogizacijska pravila, označevalci napak

---

1 *Prispevek predstavlja ugotovitve iz diplomske naloge: Maja Kokove-Hrovat: Analiza rabe označevalcev napak: [sic] in [i. e.] v slovenskem vzajemnem katalogu. Bovec : [samozal.], 2004 (Mentorica: dr. Maja Žumer)*

Abstract

Publishers' errors are not uncommon in publications. In bibliographic records, cataloguers use error indicators to indicate them. They must follow cataloguing rules. An analysis of the recent use of the error indicators [sic] and [i. e.] was made in the Slovenian union catalogue COBIB. Error indicators were searched for in the place of publication, in the publishers' name and in the title. The results were arranged in different categories and analysed. Cataloguers' mistakes were also analysed. Finally some suggestions are presented for more effective searching and discovering of publishers' errors and their proper indication. Above all, we tried to emphasize the use of cataloguing rules.

Key words: cataloguing, cataloguing rules, error indicators

1 Uvod

Tiskarske napake se na publikacijah ne pojavljajo redko. Ker bi zaradi njih prišlo do napačne interpretacije, morajo katalogizatorji nanje opozoriti. Pri tem se naši katalogizatorji lahko oprejo na slovenska katalogizacijska pravila, kjer najdemo naslednje napotke za označevanje napak: »Tiskarske napake prepisemo tako, kot se pojavljajo v enoti. Za njimi lahko napišemo »sic« ali »!« v oglatem oklepaju ([sic] ali [!]). Lahko pa jih tudi popravimo v oglatem oklepaju, pred popravkom pa napišemo »i. e.« (id est). Izpuščene črke in številke v besedilu ali v datumih lahko dodamo v oglatem oklepaju (v tem primeru pred oklepajem in za njim ni presledka).« (PREKAT, 2001, str. 22)

To pravilo najdemo tudi v Pravidniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga (PPIAK) in v Anglo-ameriških katalogizacijskih pravilih (AACR2). Vse tri različice so v bistvu enake. V PPIAK je le dodatno navodilo glede vrste pisave, ki jo uporabljajo ustanove, kjer poteka proces katalogiziranja. PREKAT dopušča vrinjanje črk kot možnost, PPIAK in AACR2 pa to zapovedujeta.

Namen raziskave je bil ugotoviti, kako katalogizatorji pri nas uporabljajo označevalce napak in ali jih uporabljajo v skladu s prej omenjenimi pravili. Osredotočili smo se na tri območja bibliografskega opisa: naslov publikacije, ime založnika in kraj izida publikacije. S poizvedbami v slovenski vzajemni bazi bibliografskih podatkov COBIB, ki je online dostopna, smo analizirali pogostost in značilnosti pojavljanja označevalcev napak [sic] in [i. e.].

2 Pregled dosedanjih raziskav

Beall (2001) predstavlja uporabo označevalcev napak [sic] in [i. e.] v bibliografskem opisu. Namen njegove raziskave je bil opisati pravilno uporabo in ponuditi izboljšano uporabo teh dveh označevalcev.

Pri interpretaciji podatkov se je skliceval na anglo-ameriška katalogizacijska pravila, ki so bila že omenjena (AACR2, 1998, str. 1-6):

»1.OF1 Na mestu, kjer se zahteva prepis iz enote, se napako ali nepravilno zapisano besedo prepíše tako, kot se pojavijo v enoti. Za njimi lahko zapišemo [sic] ali i. e. in ustrezen popravek v oglatem oklepaju. Manjkajočo črko ali črke nadomestimo v oglatem oklepaju.«

Raziskava je potekala v maju in juniju leta 2000 in je zavzela 9.900 zapisov iz kataloga OCLC s [sic] in [i. e.] v bibliografskem opisu. Poizvedbo je avtor omejil na monografske publikacije objavljene od vključno leta 1900 dalje. Raziskavo je omejil tudi z jezikom, in sicer monografije v angleškem jeziku, saj bi imel z ostalimi težave pri razumevanju uporabe označevalcev napak. Opravil je šest poizvedb, in sicer v treh elementih bibliografskega opisa: v naslovu, v imenu založnika in v kraju izida. V Tabeli 1 je prikazano število zadetkov vseh šestih poizvedb.

Tabela 1: Rezultati raziskave Bealla

poizvedba	[sic]	[i. e.]	skupaj
kraj izida	65	371	436
ime založnika	406	389	795
naslov	5.662	3.097	8.759
skupaj	6.133	3.857	9.990

Označevalec napak [sic] je bil uporabljen največkrat, in sicer v 61.4 % primerov. Največ napak je bilo najdenih v poljih naslova, kar 87.7 %. Napak iz polj kraja izida je bilo 4.4 %, iz polj imena založnika pa 8 %.

Avtor je dobljene zapise uvrstil v kategorije, ki so prikazale različne uporabe označevalcev [sic] in [i. e.]. Uporaba teh se je v večini primerov izkazala za pravilno. Bolj problematična so bila le tri področja:

- Prvo je uporaba označevalca [sic] na mestih nenatančnosti, kjer uporabniku iz bibliografskega opisa ni vedno jasno, kaj je narobe. V takih primerih bi katalogizator moral uporabiti označevalec [i. e.] in ustrezen popravek.
- Drugo področje je uporaba [i. e.] tam, kjer ni napake v črkovanju oz. ni nenatančnosti.

- Sporno je tudi zapisovanje drugačnega kraja izida za označevalcem [i. e.]. Taka praksa uporabniku prav nič ne pomaga, saj iz takega popravka ne more ugotoviti, zakaj je bilo ponujeno drugo ime kraja izida. Podobno je tudi pri imenu založnika. Potrebna je razlaga katalogizatorja, zakaj je zapisal drugo ime založnika.

Za razliko od prejšnje raziskave, je Bowman (2001) ugotavljal pojavnost tiskarskih napak le v naslovu publikacije. Zanimalo ga je, kako te napake uporabnikom otežujejo iskanje v katalogu. Ugotovil je, da so enote, kjer je uporabljen označevalec [i. e.] z ustreznim popravkom najdene, tiste, kjer je uporabljen označevalec [sic], pa niso najdene, saj poleg označevalca ni pravilno zapisane besede.

Avtor je v članku navedel sedem kategorij uporabe označevalcev napak, nato pa zapisal priporočila za katalogizatorje glede uporabe označevalcev napak. Kategorije uporabe so naslednje:

- Resnične napake: gre za presojo, kateri označevalec uporabiti. Odločamo se glede na to, kako (ne)prepoznaven je pravi pomen besede, ki vsebuje napako.
- Napake, kjer bi bilo boljše vriniti črke v oglatih oklepajih: če bi vstavili prave črke, bi bili ti naslovi verjetno najdeni.
- Namerne napake: tu so se avtorji hoteli pošaliti oz. izraziti poseben pomen z uporabo napačnega črkovanja in to v resnici sploh niso napake. Besede so sestavljene tako, da pritegnejo pozornost. Zato popravljanje in kazalke na drugačen naslov niso primerne.
- Arhaizmi in klasični teksti: angleški jezik je izredno fleksibilen in se spreminja skozi stoletja. Zato je nesmiselno opozarjati na vse primere, kjer črkovanje ni pravilno po današnji slovnici. To je pretirano in nepotrebno.
- Nacionalne razlike: razlike med britansko in ameriško slovnico so in znano je, da Američani radi pritegnejo pozornost z opozarjanjem. Znano je tudi, da se črkovanje razlikuje, zato se zdi opozarjanje na to kot napako nepotrebno.
- Pikolovski katalogizatorji: katalogizator/ka želi pokazati svoje obvladovanje slovnice, kar se ne zdi potrebno, saj so nekatere besede v pogovornem jeziku tako uporabljene, da se ni bati, da jih ne bi razumeli. Včasih je katalogizator zaveden in brez potrebe popravlja. Prav tako se ne zdi smiselno razreševanje kratic, sploh če so že splošno uporabljene. Katalogizatorji gredo včasih predaleč in popravljajo stvari, ki ne zahtevajo popravkov.
- Nerazložljivo: v nekaterih primerih uporaba označevalca napak ni jasna. Iz kataložnega zapisa se namreč ne da ugotoviti, kaj je pravzaprav narobe.

Avtorjeva priporočila katalogizatorjem so naslednja:

- Kjer je mogoče, naj raje uporabijo vstavljanje črk v besedo kot označevalca [sic] in [i. e.].

- Pri arhaizmi in črkovanju, ki je sprejemljivo v drugih angleških slovnica, naj ne pritegujejo pozornosti.
- Naj ne dodajajo po nepotrebnem razlog besed v naslovu.
- Naj ne razrešujejo števil v besede in obratno.

Za popravljene in nepopravljene naslove priporoča kazalke, da bodo vsi zeleni zapisi najdeni.

3 Raziskovalna metoda

Povzeta je bila metoda Bealla (2001). Njegov članek je bil povod za to, da smo se odločili tako raziskavo opraviti tudi pri nas. Glede na pregledano literaturo smo si postavili tri raziskovalna vprašanja:

1. Kateri označevalec napak katalogizatorji pogosteje uporabljajo, [sic] ali [i. e.]?
2. Označevalca [sic] in [i. e.] smo iskali v treh poljih COMARC zapisa: v kraju izida, v imenu založnika in v naslovu. V katerem polju bo število označenih tiskarskih napak največje?
3. Katalogizatorji imajo pri svojem delu na voljo priročnike s katalogizacijskimi pravili. Beall je ugotovil, da so si nekateri pravila tolmačili po svoje, in so tako nepravilno uporabili označevalca [sic] in [i. e.]. Se to dogaja tudi pri nas?

Pri delu, ki je potekalo v marcu in aprilu 2004, smo uporabljali slovenski vzajemni katalog COBIB, do katerega smo dostopali preko domače strani knjižnice Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. Izbrali smo povezavo na COBISS/OPAC in nato opravili poizvedbe v celotni vzajemni bazi bibliografskih podatkov. Izvedenih je bilo šest poizvedb. Označevalca napak [sic] in [i. e.] smo iskali v kraju izida, imenu založnika in v naslovu. Kraj izida je zapisan v polju 210 a, ime založnika v polju 210 c in naslov v polju 200 COMARC zapisa. Razen pri naslovu je bilo število zadetkov dovolj majhno, da smo lahko upoštevali vse. Pri naslovu pa smo poizvedbo omejili na publikacije, objavljene od leta 1979 dalje. V celoti je bilo pregledanih 4.181 zapisov.

4 Rezultati raziskave

Rezultati so predstavljeni v tabelah, kjer je prikazano število zapisov za posamezno kategorijo in skupno število zapisov poizvedbe. Analizirani so le nekateri podatki, poleg katerih so konkretni primeri iz raziskave.

4.1 Kraj izida

4.1.1 Uporaba označevalca napak [sic]

Tabela 2: Prikaz rezultatov za poizvedbo [sic] v kraju izida

kategorija tiskarske napake	število zadetkov	%
1. zatipkana / napačno črkovana beseda	0	0
2. izpuščena beseda	0	0
3. napačno ime oz. kratica	0	0
4. ni presledka	0	0
5. napaka ni takoj določljiva	6	100
skupaj	6	100

Podatki o kraju izdaje so v polju 210 a COMARC zapisa. Pri poizvedbi po označevalcu [sic] v kraju izdaje je bilo najdenih 6 zadetkov. Iz kataložnih zapisov teh šestih primerov smo po letnici izida ugotovili, da gre za zelo stare zapise. V 4 primerih, ki imajo vsi zapisan enak kraj izida, domnevamo, da katalogizator ni popolnoma prepričan o kraju, zato je v oglati oklepaj zapisal [sic]. V dveh primerih pa gre za retrospektivno konverzijo, kjer so bibliografski podatki prepisani s kataložnega listka brez pregleda publikacije. Oba primera vsebujeta oznako sic v okroglem oklepaju. Ne moremo pa ugotoviti, ali je s tem označen napačen kraj ali kaj drugega. Vseh 6 primerov smo zato uvrstili v kategorijo *napaka ni takoj določljiva*.

Primer:

210 aNoriberga [sic] cSumtibus [sic] Io. Homanni d17—

4.1.2 Uporaba označevalca napak [i. e.]

Tabela 3: Prikaz rezultatov za poizvedbo [i. e.] v kraju izida

kategorija tiskarske napake	število zadetkov	%
1. zatipkane besede / napačno črkovanje	18	1.6
2. popolnoma drug kraj v oklepajih	1.055	93.5
3. razširjena oblika	9	0.8
4. alternativno ime ali prevod	11	1
5. geografsko nemogoče	1	0.1
6. drugo	34	3
skupaj	1.128	100

Največ zadetkov, to je 1.055, je bilo uvrščenih v kategorijo *popolnoma drug kraj v oklepajih*. Kaj je privedlo katalogizatorje do te odločitve, iz kataložnega zapisa ni razvidno. Težko je namreč reči, ali gre za napačen kraj izida ali morda za izpu-

ščen kraj, gre pa večinoma za diplomska dela, magistrska dela in doktorske disertacije.

Primer:

210 aLjubljana [i. e. Zagreb] cFakultet za fizičko kulturo d1982

Kategorija *drugo* je bila v analizi razdeljena na podkategorije, saj so se nekateri primeri ponavljali in smo jih tako lažje in primerneje prikazali. Največ je bilo nedoločljivih napak, in sicer 11.

4.2 Ime založnika

4.2.1 Uporaba označevalca napak [sic]

Tabela 4: Prikaz rezultatov za poizvedbo [sic] v imenu založnika

kategorija tiskarske napake	število zadetkov	%
1. zatipkane besede / napačno črkovanje	1	2
2. napaka ni takoj določljiva	5	10
3. ni napake	0	0
4. napačna beseda / napačna oblika besede	0	0
5. slovnična napaka	0	0
6. napačno ločilo	0	0
7. izpuščena beseda	0	0
8. drugačno ime založnika	0	0
9. Sic je del imena založnika	43	88
skupaj	49	100

Ime založnika je v polju 210 c zapisa COMARC. Večina zadetkov ni vsebovala sic kot označevalec napak, ampak je bila beseda *sic* del imena oz. ime založbe, ponavadi uporabljena kot kratica. Teh primerov je bilo 43.

Primer:

210 aBeograd cRadionica SIC d1984

4.2.2 Uporaba označevalca napak [i. e.]

Tabela 5: Prikaz rezultatov za poizvedbo [i. e.] v imenu založnika

kategorija tiskarske napake	število zadetkov	%
1. zatipkane besede / napačno črkovanje	10	1.4
2. drugačno ime založnika	35	5
3. napačna beseda / drugačna oblika besede	3	0.4
4. i. e. je del imena založnika	504	71.4
5. prevod	3	0.4
6. razširjena oblika	130	18.4
7. slovnična napaka	0	0
8. drugo	21	3
skupaj	706	100

Pri tej poizvedbi je bilo skupno 706 zadetkov. V oglatih oklepajih za kratico i. e. so katalogizatorji v 35 primerih zapisali *drugačno ime založnika*. Namena tega se žal iz samega kataložnega zapisa ne da ugotoviti.

Primer:

210 aFreiburg [i. e. Norwich] cBaedeker Stuttgart [i. e. Jarrold and Sons] d1984

V 10 primerih je prišlo do *zatipkane besede oz. napačnega črkovanja*.

Primer:

210 aMünchen aZürich cRiper [i. e. Piper] d1980

Po trije primeri pa zastopajo kategoriji *napačna beseda / drugačna oblika besede in prevod*.

Primer:

210 a[Titograd] cRepublički centar za kulturo [i. e. kulturno] - umjetničku djelatnost d1990 eCetinje gObod

210 aRoma cUNHCR [i. e. Alto commissariato delle Nazioni Unite per i rifugiati] d2000

4.3 Naslov

4.3.1 Uporaba označevalca napak [sic]

Tabela 6: Prikaz rezultatov za poizvedbo [sic] v naslovu

kategorija tiskarske napake	število zadetkov	%
1. zatipkano / napačno črkovano	11	3.8
2. napačna beseda, datum itd.	6	2
3. napačno ločilo	3	1
4. napaka ni takoj določljiva	9	3.1
5. ni presledka	1	0.3
6. napačna oblika besede	65	22.3
7. sic je del naslova	157	54
8. ponavljanje besed, fraz	2	0.7
9. izpuščena beseda	0	0
10. drugo	37	12.7
skupaj	291	100

Polje 200 COMARC zapisa vsebuje podatke o naslovu publikacije. Beseda sic se je v naslovu pojavila 291 krat. Največkrat smo zadetke uvrstili v kategorijo *sic je del naslova* in sicer 157-krat.

Primer:

2000 a#The #introduction of fine SiC particles into a molten Al alloy matrix eapplication to MMCs preparation via a foundry route fV. M. Kevorkijan, B. Šuštaršič

Število zapisov z označevalcem napak [sic] je torej 134. 63 zadetkov sodi v kategorijo *napačna oblika besede*.

Primer:

2000 aLjubljanski živilski trg in prehrani[sic] meščanov med prvo in drugo svetovno vojno fNena Židov

Zatipkanih je bilo 11 naslovov publikacij, ki so jih katalogizatorji označili z besedo [sic].

Primer:

2000 aGiuseppe [sic] di Stefano bZvočni posnetek ehistorical recordings (1952-1963)

700 1aDi Stefano bGiuseppe 4590 – izvajalec

4.3.2 Uporaba označevalca napak [i. e.]

Tabela 7: Prikaz rezultatov v poizvedbi [i. e.] v naslovu

kategorija tiskarske napake	število zadetkov	%
1. zatipkano / napačno črkovanje	108	5.4
2. napačna beseda, datum itd.	120	6
3. i. e. je del naslova	1223	61
4. napačna oblika besede	133	6.7
5. razširjena oblika	20	1
6. napačno ločilo	0	0
7. izpuščena beseda	7	0.4
8. drugo	390	19.5
skupaj	2001	100

Kot je bilo pričakovano, je število zadetkov v tej poizvedbi največje. Pregledali smo 2.001 zadetek in sicer tiste med leti 1979 in 2004. Pričakovano je bilo tudi, da bo kategorija *i. e. je del naslova*, vsebovala največ zadetkov, kar 1.223. Veliko je kratic, ki vsebujejo črki I in E, največkrat pa gre za besedi s pomenom. To velja predvsem za italijanski jezik, hrvaški jezik, latinski jezik in tudi madžarski jezik.

Kar 108 primerov je vsebovalo *zatipkano besedo*.

Primer:

2000 aProram [i. e. Program] i izvodi referata dProgram in povzetki referatov fVIII. savezno svetovanje Sekcije za farmacevtsku tehnologiju Saveza farmacevtskih društava Jugoslavije, Bled 79

V 20 primerih so katalogizatorji *razširili* kratice, v 7 primerih pa so v oglati oklepaj, za označevalcem [i. e.] zapisali *izpuščeno besedo*.

Primeri:

2000 aGerm. [i. e. Germanisch] hlaiw-, „Grabhügel, Grab, Hügel“ im Deutschen f von Karl Bischoff

2001 aMonumento ai caduti nella guerra di liberazione di Servola, S. Anna e Coloncovez dSpomenik padlim v NOB iz Škednja, Sv. Ane [i. e. od Sv. Ane] in Kolonkovca [i. e. s Kolonkovca] f[redazione, uredil Sandi Volk g fotografije Sez. storica della Biblioteca nazionale slovena - Trieste, fotografije Odsek za zgodovino Narodne in študijske knjižnice v Trstu, Mario Magajna]

4.4 Katalogizatorjeve napake

Ker je bilo ugotovljeno, da so katalogizatorji večkrat napačno uporabljali oba označevalca napak, smo beležili tudi te napake. Če razvrstimo poizvedbe od tiste z najmanjšim do tiste z največjim številom teh napak, si sledijo takole:

Tabela 8: Vrstni red poizvedb po številu katalogizatorjevih napak

poizvedba	št. zapisov	št. zapisov z označevalcem napak	št. katalogizatorjevih napak
kraj izida [sic]	6	6	0
ime založnika [sic]	49	6	1
naslov [i. e.]	2.001	778	12
naslov [sic]	291	134	79
ime založnika [i. e.]	706	202	126
kraj izida [i. e.]	1.128	1.128	925

Predstavljene bodo najpogostejše napake in tudi najbolj nenavadne rešitve nekaterih katalogizatorjev, pri čemer smo uporabili primere iz raziskave.

Ena najpogostejših napak je bila napačno mesto oglatega oklepaja in to predvsem pri označevalcu [i. e.]. Katalogizatorji so namreč popravek zapisali izven oglatega oklepaja, kar je seveda narobe.

Primeri:

210 aBeograd [i. e.] Novi Beograd cUdruženje za unapređenje poslovanja u privredi dl987 eBeograd gMultiprint

210 aGorica [i. e.] Nova Gorica csamozal. d1995 eNova Gorica gGrafika Soča

210 aDublin cOCLC [i. e.] Online Computer Library Center d1988

210 aLjubljana cMasima-Sezam [i. e.] Sezam-Masima d1994 e[Ljubljana] gCollegium Graphicum

V nekaterih primerih katalogizatorji oklepajev sploh niso uporabili ali pa so popravek ločili z vejico.

Primeri:

210

aNY, i. e., New York cBMT Publications Inc.

210 aLjubljana i. e. Ljubljana c[J. Bizjak] d2000 eLjubljana gSkriptarna Teološke fakultete

Če ostanemo pri oklepajih, je naslednja napogostejša napaka napačna vrsta oklepaja. To pomeni, da so bili namesto oglatih uporabljeni okrogli oz. koničasti oklepaji.

Primeri:

210 aKamper (i. e. Koper) cTuristično posredovanje, Vinčec Marjeta
d[ca 1990]

210 aNikšić<i. e. Titograd> c"Univerzitetna riječ" d1986 eSubotica
gBirogtafika

Bilo pa je tudi nekaj takih primerov, kjer je napačno uporabljena vrsta oklepaja in tudi mesto oklepaja.

Primeri:

210 aZagreb c<i. e.> aDugo selo cOpćinski odbor SUBNOR-a d1984

210 aPula c<i. e.> aRovinj cŽupni ured d1983. ePula g"Otokar
Keršovani"

Včasih napake v zapisu sploh ni, zato ne vemo, kaj je katalogizator označil.

Primeri:

210 aLjubljana [i. e.] cZaložništvo tržaškega tiska d1981

210 aHarlow [i. e. Harlow] cLongman d1988 ePrinted in Hong Kong

Iz neznanega razloga nekateri katalogizatorji za označevalcem napak [sic] zapišejo klicaj.

Primeri:

2000 aPovratništvo na področju mamil in psihoaktivnih zdravil v cestnem
prometu Republike Slovenije Robert Sušanj [sic!] bElektronski vir
fRobert Sušanj, Majda Zorec Karlovšek

2000 a101.[sic!] leto šolstva na Črnem Vrhu a60-letnica izgradnje
šolskega poslopja fzasnovali in uredili Valerija Petrovec, Simona Planinc

Nekateri katalogizatorji pa očitno mešajo označevalca [sic] in [i. e.]. Le pri slednjem se v oglatem oklepaju zapiše popravek.

Primer:

2000 a6. jugoslovanski mednarodni simpozij o obravnavanju podatkov,
Bled, 23 - 26 oktobra[sic!] [septembra] 1970 d6. jugoslovanski

međunarodni simpozijum o obradi podataka 6th Yugoslav International Symposium on Information Processing, Bled, 23 - 26 [September 1970] zbornik del = zbornik radova = proceedings f[[prireditelj] The Federal Professional Committee for Information Processing]

V naslednjem primeru pa gre za zelo nerazumljivo uporabo označevalca [sic], ki je hkrati popolnoma napačna:

Primer:

2000 aReport and recommendations of the 3rd Conference of banks from developing countries, Ljubljana, Yugoslavia, July 6-8, 1983 dRapport et recom[sic!]andations de la troisieme Conférence des banques des pays en voie de développement, Ljubljana, Yougoslavie, du 6 au 8 juillet 1983

Skupno je bilo tako najdenih 1143 katalogizatorjevih napak v 4181 pregledanih zapisih.

5 Razprava

V Tabeli 9 je prikazano skupno število zapisov v posamezni kategoriji.

Tabela 9: Prikaz celotnega števila zapisov po posameznih poizvedbah

element bibliografskega opisa	[sic]	[i. e.]	skupaj
kraj izida	6	1.128	1.134
ime založnika	49	706	755
naslov	291	2.001	2.292
skupaj	346	3.835	4.181

Ugotovljeno je bilo, da je označevalec napak [i. e.] kar 14-krat pogosteje uporabljen kot označevalec [sic].

Označevalec [i. e.] je bil največkrat uporabljen pri naslovu in sicer v 34.5 % vseh zadetkov. Prav tako je bilo število zadetkov z označevalcem [sic] največje pri naslovu publikacije, to je 6 % vseh zadetkov.

Na začetku raziskave smo si postavili tri raziskovalna vprašanja in nanje poiskali odgovore.

Ugotavljali smo, kateri označevalec napak katalogizatorji pogosteje uporabljajo, [sic] ali [i. e.]. Kot kaže, se katalogizatorji raje odločajo za uporabo označevalca [i. e.], saj le-ta ponuja popravek, ki uporabniku razjasni, kaj je pravzaprav narobe. Ker imajo ti zapisi dodan popravek, se tako poveča tudi verjetnost, da bo uporabnik zeleni zapis našel. Iz raziskave Bealla pa vidimo, da se je največkrat pojavil označevalec [sic]. Iz tega lahko sledi trditev, da se slovenski katalogizatorji bolj zavedajo pomena dodane popravka pri iskanju bibliografskih podatkov.

Največkrat sta se označevalca napak pojavila v polju 200, to je v naslovu publikacije. Označevalec [sic] je zavzel 6 % vseh zadetkov, označevalec [i. e.], pa 94 % zadetkov v naslovu publikacije. Rezultat je bil pričakovan, saj je naslov pravzaprav identifikacija neke publikacije. Tudi rezultat Beallove raziskave kaže, da je največ tiskarskih napak prav v naslovu publikacije.

Katalogizatorji imajo pri svojem delu na voljo priročnike s katalogizacijskimi pravili. Beall je ugotovil, da so si nekateri pravila tolmačili po svoje in so tako nepravilno uporabili označevalca [sic] in [i. e.]. In kako je pri nas? Celotno število katalogizatorjevih napak pri uporabi označevalcev napak je kar 1.142. To je dobrih 27 % vseh zadetkov raziskave! Le kako je mogoče, da je rezultat tako slab? Vsi, ki katalogizirajo, morajo namreč opraviti strokovni bibliotekarski izpit in tudi pridobiti licenco za delo v vzajemnem katalogu. Je pomen pravilnikov pri izobraževanju premalo poudarjen? Je to tudi posledica podcenjevanja katalogizacije in katalogizatorjev? Dimčeva (1994) pravi, da katalogizacija velja za nepriljubljeno opravilo, ki ga opravljajo dolgočasni, introvertirani ljudje, predvsem med knjižničarji, ki so v knjižničarstvo prišli brez knjižničarske izobrazbe.

Največ napak je bilo pri uporabi označevalca [i. e.], kjer se oglati oklepaj ni zaključil za popravkom, temveč že za samo kratico [i. e.]. Vzroka za takšno uporabo ni mogoče najti. Naslednja najpogostejša napaka je bila zamenjava oglatih oklepajev z okroglimi in koničastimi² oklepaji. Je tu mogoče vzrok nepoznavanje tipkovnice? Kaj pa v primerih, kjer so katalogizatorji združili več označevalcev in tako sestavili »nove«? To žal kaže na nepoznavanje katalogizacijskih pravil in hkrati na nestrokovno opravljanje katalogizacije.

6 Zaključek

Ko smo začeli beležiti rezultate poizvedb, smo ugotovili, da bodo rezultati zares presenetljivi. Najprej smo ugotovili, da je število označevalca [i. e.] precej večje kot število označevalca [sic].

2 *Raba koničastih oklepajev je kot kaže delno posledica tega, da v začetnem obdobju COBISS-a vnosi oglatih oklepajev ni bil možen. Vendar bi kasneje te zapise morali (programsko) popraviti, da ne bi bili videti kot katalogizatorjeve napake in ne bi morda celo služili za vzor katalogizatorjem.*

Ugotovili smo tudi, da je število označevalcev napak največje v naslovu, polje 200 COMARC zapisa, manj pa v poljih 210 a (kraj izida) in 210 c (ime založnika).

Po ugotovitvah Bowmana (2001), obstaja več kategorij uporabe označevalcev napak. Dobro bi bilo torej, da bi katalogizatorji znali oceniti, kateri označevalec je v določenem zapisu primernejši. Pri besedah, kjer je manjkala črka, bi bilo pametneje vriniti to črko v oglatem oklepaju, kot pa uporabiti označevalec [i. e.] in popravek. Ugotovljeno pa je bilo tudi, da uporaba v nekaterih primerih ni jasna. Nekaj zapisov je bilo namreč brez napake, vsebovali pa so označevalec napak. Mogoče je katalogizator podzavestno popravil nepravilnosti v zapisu, označevalec pa vseeno dodal. Previdnost pri vnašanju podatkov je torej nujna.

Z grenkim priokusom pa smo ugotovili, da je skoraj tretjina vseh zapisov naše raziskave vsebovala katalogizatorjevo napako. Poudariti je potrebno pomen izobraževanja bodočih katalogizatorjev in poznavanje ter uporabo priročnikov za katalogizacijo. Pravega opravičila za katalogizatorjevo napako pri popravljanju tiskarskih napak pač ni. In kot je ugotovila Dimčeva: »Knjižničarji priročnike premalo ali sploh ne uporabljajo, uporabljajo neustrezne in kar je morda najhujše, ne znajo jih uporabljati oz. ne zavedajo se, da so potrebni. Spet zelo ostra in negativna ugotovitev, ki velja sicer za stanje v vseh knjižnicah, najhujše posledice pa ima v COBISS-u.« (1994, str. 84)

Za konec dodajmo nekaj predlogov in priporočil za vse sodelujoče pri nastanku in katalogizaciji neke publikacije:

1. Zelo pomembno je, da se tiskarske napake odkrije že v procesu lektoriranja in korekcij. Tako katalogizatorjem ni potrebno uporabiti označevalca napak. Pozornost mora biti predvsem usmerjena na 1. in 4. območje bibliografskega opisa (naslov, avtorstvo, kraj izida, ime založnika in leto izida). Posledice napačne interpretacije, ki jih prinašajo te napake, so lahko precej neprijetne: napaka v naslovu lahko privede do napačnega pomena tega, napačno zapisano ime avtorja ali založnika je za nekoga lahko negativna reklama, lahko pa se reklama dela za napačno osebo. V raziskavi so bili primeri, kjer je bilo v oglatih oklepajih zapisano popolnoma drugačno ime kraja izida. Kako lahko pride do takšne napake, ostaja uganka. Napačno zapisana letnica izida pa se lahko od prave razlikuje tudi za več 100 let. Pomembno je torej, da je proces kontrole dobro in natančno opravljen, saj najbrž nikomur ni prijetno, če bibliografski opis neke publikacije, v katero je bilo vložena veliko dela, »kрасi« označevalec napak.
2. Strokovnjaki so sestavili vrsto priročnikov s katalogizacijskimi pravili. Večkrat je že bilo omenjeno, kako pomembno je, da so katalogizatorji pri interpretiranju zapisanih pravil natančni. Izkazalo se je namreč, da je lahko že eno pravilo, ki zadeva tiskarske napake, napačno uporabljeno. Koliko je šele vseh pravil, ki si jih katalogizatorji razlagajo po svoje in tako vnašajo napake

v bibliografske opise? Zato moramo poudariti pomen pravilne uporabe priročnikov in pravilnikov. Pomena tega se najverjetneje zavedajo predvsem diplomanti bibliotekarstva, ki se štiri leta ukvarjajo prav s katalogizacijo in uporabo priročnikov. Pri pridobivanju licenc za uporabo COBISS-a se zahteva temeljito znanje katalogizacije. Kandidati obiskujejo tečaje, kjer pridobijo znanje katalogizacije in morda bi bilo potrebno prav na teh tečajih, ki jih obiskujejo tudi nebibliotekarji, še bolj poudariti pomen uporabe katalogizacijskih priročnikov. Dvigniti pa bi bilo potrebno tudi ugled katalogizacije, saj je to v bibliotekarski stroki eno najpomembnejših področij.

3. Uporaba označevalcev napak je v priročnikih in pravilnikih jasno določena. Ker je ponujenih več možnih označevalcev tiskarskih napak, je zelo pomembno, da se katalogizator odloči za najustreznejšega. Predvsem naj se orientirajo po tem, kako neprepoznaven je pomen besede, v kateri je napaka. Če je pomen besede kljub napaki dovolj jasen, se lahko uporabi označevalec [sic] ali pa [!], ki na to napako le opozorita, če pa je pomen nejasen, pa se uporabi označevalec [i. e.], ki mu pripišemo ustrezen popravek v oglatem oklepaju. V primerih, kjer manjka v besedi ena črka, naj to dodajo v oglatem oklepaju. Zapise, kjer je uporabljen označevalec [i. e.] in zapise z dodanimi črkami lahko uporabnik v katalogu lažje najde, saj vsebujejo popolne podatke. Pomembno je tudi, da uporabnik iz samega kataložnega zapisa lahko ugotovi, zakaj je bil označevalec napak uporabljen. Zato bi bilo dobro, če bi katalogizatorji v COMARC zapis vnašali tudi pravilne besede, kot so jih nekateri tudi v naši raziskavi. V velikem številu zapisov so katalogizatorji v okviru označevalca napak [i. e.] razreševali kratice, številke in prevode. To je pogosto nepotrebna uporaba označevalcev, saj napake v zapisu ni. V nekaterih primerih pa smo našli tako uporabo tudi pri označevalcu [sic], kar je tudi v neskladju s katalogizacijskimi pravili. Najmanj pa je razumljiva uporaba več označevalcev hkrati. Katalogizatorji so tako ustvarili svoja pravila za označevanje tiskarskih napak. Nastali so naslednji označevalci: [sic!], [sic + popravek], manj[i. e.]ajoča črka in podobno. Še enkrat poudarimo, da je upoštevanje veljavnih katalogizacijskih pravil zelo pomembno.

7 Citirani viri

1. *Anglo-american cataloging rules. 2nd ed. 1998 revision.* (1998). Chicago: ALA.
2. Beall, J. (2001). Publishers' errors make catalogers [sic]: an analysis of the error indicators [sic] and [i. e.] in cataloging. *Cataloging and classification quarterly*, 32 (3), 87-107.
3. Bowman, J. H. (2001). Sic catalog syndrome: title page description as a barrier to retrieval. *Cataloging and classification quarterly*, 32 (1), 39-54.

4. COMARC/B format za bibliografske podatke. (1991). Maribor: IZUM.
5. Dimec, Z. (1994). Strokovna usposobljenost za katalogizacijo v COBISS-u: analiza problematike in možni ukrepi za izboljšanje. *Knjižnica*, 38 (3-4), 75-92.
6. PREKAT: priročnik za enostavno uporabo katalogizacijskih pravil. (2001). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
7. Verona, E. (1983). *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Drugi dio: Kataložni opis*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo.

Maja Kokove-Hrovat je zaposlena v Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin kot bibliotekarka pripravnica.

Naslov: Tumov drevored 6, 5220 Tolmin

Naslov elektronske pošte: maja.kokove.hrovat@email.si

Dr. Maja Žumer je docentka na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Naslov: Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Naslov elektronske pošte: maja.zumer@ff.uni-lj.si